



## O'QUVCHILAR HARAKAT SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHGA ERISHISHDA HARAKATLI O'YINLARNI QO'LLASHNING AHAMIYATI

*Toshmuradov Sh.G'.*

*Samarqand davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi*

**Tayanch so'zlar:** yosh o'qituvchi, murabbiy, yangi bilim, pedagogik tajriba, jismoniy sifat, boshlang'ich sinf, o'quvchi, chidamlilik, maktab.

**Ключевые слова:** молодой учитель, тренер, новые знания, педагогический опыт, физическое качество, начальная школа, ученик, выносливость, школа.

**Key words:** young teacher, coach, new knowledge, teaching experience, physical quality, primary school, student, endurance, school.

### **Резюме:**

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining harakat malakalariga alohida ahamiyat qaratilgan. Saralab olingan bir nechta sinov mashqlari yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarning jismoniy tarbiya darslarida qo'llaniladigan vosita va usullarni ularning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda takomillashtirish masalari bo'yicha taklif va tavsiyalar berilgan.

### **Резюме:**

В данной статье основное внимание уделяется двигательным навыкам учащихся начальной школы. С помощью нескольких избранных тестовых упражнений были сделаны предложения и рекомендации по вопросам совершенствования средств и методов, используемых на занятиях по физическому воспитанию учащихся младших классов, с учетом их возрастных особенностей.

### **Summary:**

This article focuses on the motor skills of primary school students. Using several selected test exercises, suggestions and recommendations were made on improving the means and methods used in physical education classes for primary school students, taking into account their age characteristics.

Kirish. Dunyoda jadallikda bilan rivojlanib, zamonaviy ta'limning turli yo'nalishlari, takomillashib borayotgan davrda har tomonlama shakllangan yuqori intellektual salohiyatga ega insonlarga bo'lgan ehtiyoj ham ortib bormoqda. Dunyo ta'limi jarayonidagi ushbu vaziyat yosh o'qituvchi va murabbiylardan yangi bilimlarni o'rganish va o'z mehnat faoliyatlari jarayonida faol qo'llashlaridek talabni qo'yimoqda.



Bugungi kunda dunyoning ko‘plab davlatlarida pedagoglar eng kichik detallargacha ahamiyat bergan holda o‘quv-tarbiya, dars mashg‘ulotlarini ijobiy va yuqori samaradorlikda, mohirona tashkil qilishlarini talab qilmoqda. Shuning uchun ham o‘shib kelayotgan yosh avlodni jismoniy tarbiya va sportga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularni sog‘lom va baquvvat bo‘lib voyaga yetishlarida, munosib hissasini qo‘shish har bir jismoniy tarbiya va sport murabbiylarini oldida turgan eng asosiy vazifasidan biridir.

Mavzuning dolzarbligi. Umum o‘rta talim maktablarining 1-4 sinf o‘quvchilarining tezkorlik jismoniy sifatining rivojlanganlik darajasini aniqlash maqsadida o‘tkazilgan pedagogik tajribalarda. Boshlang‘ich 1-4 sinf o‘quvchilari tomonidan pedagogik tajribalar avvalida qayt etgan natijalarining o‘rtacha ko‘rsatkichlarining ilmiy uslubiy bayoni quyidagicha ko‘rinishga ega (1,2-jadvalga qarang).

### 1-jadval.

#### 1-4 sinf o‘quvchilarining tezkorlik sifatining rivojlanganlik ko‘rsatkichlari 30 m. masofaga yugurishda ko‘rsatilgan natijalar (soniya)

Sinflar	Guruhi	№	Dastlabki $x \pm m$	t	p
I	T	17	6,8±0,13	2,09	<0,05
	N	16	6,7±0,12	0,54	>0,1
II	T	35	6,8±0,10	2,91	<0,01
	N	32	6,7±0,21	0,44	>0,1
III	T	35	6,7±0,10	3,65	<0,001
	N	32	6,8±0,10	2,67	<0,05
IV	T	27	6,6±0,09	3,77	<0,001
	N	19	6,7±0,10	2,14	<0,05

Demak, 1 sinf o‘quvchilarining pedagogik tajribalarning boshida qayt etgan natijalari tajriba guruhi o‘quvchilarida o‘rtacha 6,8±0,13 soniyaga teng bo‘lgan natijalarni qayt etgan bo‘lsalar 2 sinf tajriba guruhi o‘quvchilarining o‘rtacha ko‘rsatkichlari 6,8±0,10 soniyaga teng ekanligi ma‘lum bo‘ldi. 1-2 sinf tajriba guruhi o‘quvchilarining o‘rtacha ko‘rsatkichlari esa quyidagicha. Demak 1 sinf nazorat guruhi o‘quvchilari tajriba avvalida o‘rtacha 6,7±0,12 soniyaga va 2 sinf nazorat guruhi o‘quvchilari pedagogik tajriba avvalida o‘rtacha 6,7±0,21 soniyaga teng bo‘lgan natijani qayt etdilar.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining chidamlilik sifatini rivojlanganlik darajasini aniqlash maqsadida o‘tkazilgan jismoniy test sinov (1600 m. masofaga yugurishda) mashqlarida 1-4 sinf o‘quvchilarining tadqiqot avvalidagi ko‘rsatkichlari matematik statistik taxlil qilindi. Natijalarning ilmiy bayoni esa



quyidagicha ko‘rinishda. Demak unga ko‘ra 1 hamda 2 sinf o‘quvchilaridan shakillantitilgan nazotar guruhlarining natijalari 1 sinf o‘quvchilarida o‘rtacha  $9,57 \pm 0,08$  daqiqaga, 2 sinf nazorat guruhi o‘quvchilarining o‘rtacha ko‘rsatkichlari esa 1 sinf o‘quvchilarining o‘rtacha ko‘rsatkichidan kichik farq bilan o‘rtacha  $9,29 \pm 0,10$  daqiqaga teng bo‘lgan natijani ko‘rsatdilar (2-jadvalga qarang).

## 2-jadval

### 1-4 sinf o‘quvchilarining 1600 m. masofaga yugurishda ko‘rsatilgan natijalar (soniya, daqiqa)

Sinflar	Guruhi	№	Dastlabki $x \pm m$	t	p
I	T	17	$10,00 \pm 0,21$	3,16	$< 0,01$
	N	16	$9,57 \pm 0,08$	1,49	$> 0,1$
II	T	35	$9,33 \pm 0,11$	2,07	$< 0,05$
	N	32	$9,29 \pm 0,10$	2,23	$< 0,05$
III	T	35	$8,87 \pm 0,12$	2,22	$< 0,05$
	N	32	$8,89 \pm 0,08$	1,17	$> 0,1$
IV	T	27	$8,50 \pm 0,12$	2,59	$< 0,05$
	N	19	$8,52 \pm 0,17$	0,31	$> 0,1$

1-4 sinf o‘quvchilarining turgan joyda uzunlikka sakrash sinov mashg‘i bo‘yicha pedagogik tajrib avvalida qayt etgan natijalari matematik statistik taxlil qilinganida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘rtacha ko‘rsatkichlari quyidagicha ekanligi aniqlandi. Demak unga ko‘ra 1 sinf tajriba guruhi o‘quvchilari uzunlikka sakrash mashg‘i bo‘yicha tadqiqot boshida o‘rtacha  $116 \pm 1,55$  sm ga, hamada nazorat guruhi o‘quvchilari esa tengdoshlaridan ko‘p farq qilmaydigan natijani ya‘ni  $114 \pm 1,43$  smga teng bo‘lgan natijani qayt etdilar.

Ushbu mashq bo‘yicha 2 sinf o‘quvchilarining pedagogik tajriba avvalidagi o‘rtacha ko‘rsatkichlari quyidagicha natijalarni qayt etdilar. Demak 2 sinf o‘quvchilaridan tashkil etilgan nazorat guruhi o‘quvchilari pedagogik tajribaning avvalida o‘rtacha  $121 \pm 2,18$  smga teng, tajriba guruhi o‘quvchilari esa o‘rtacha  $117 \pm 2,15$  smga teng bo‘lgan natijalarni qayt etdilar natijalarga qarab hulosa qilish mumkinki ko‘rsatkichlar orasidagi farq sezilarli darajada kata emas (3.6-jadvalga qarang).

Turgan joyidan uzunlikka sakrash mashg‘i bo‘yicha 3 sinf o‘quvchilarining tadqiqot avvalida qayt etgan natijalari quyidagicha. Demak nazorat va tajriba guruhi o‘quvchilarining pedagogik tajriba avvalidagi ko‘rsatkichlari nazorat



guruhi o'quvchilarida o'rtacha  $133 \pm 3,15$  smga, tajriba guruhi o'quvchilarining o'rtacha ko'rsatkichlari esa  $123 \pm 3,32$  smga teng ekanligini ko'rish mumkin.

### 3-jadval

#### Turgan joyidan uzunlikka sakrashda erishilgan natijalar (m)

Sinflar	Guruhi	№	Dastlabki $x \pm m$	t	p
I	T	17	$116 \pm 1,55$	3,77	$< 0,001$
	N	16	$114 \pm 1,43$	1,87	$> 0,1$
II	T	35	$117 \pm 2,15$	3,90	$< 0,001$
	N	32	$121 \pm 2,18$	2,48	$< 0,05$
III	T	35	$123 \pm 3,32$	4,61	$< 0,001$
	N	32	$133 \pm 3,15$	2,57	$< 0,05$
IV	T	27	$140 \pm 2,88$	4,96	$< 0,001$
	N	19	$145 \pm 2,91$	3,05	$< 0,01$

O'quvchlarning jismoniy tarbiya darslarini yuqori samaradorlikda tashkil qilish, o'quvchilarning harakat sifatlarini rivojlantirish maqsadida harakatli o'yinlarni, boshlang'ich sinf o'quvchilarining jismoniy tarbiya darslari jarayonida qo'llashga qaratilgan, metodika ishlab chiqildi va metodikaning samaradorligi pedgogik tajribalar orqali asoslab berildi.

Murabbiy tomonidan yuqorida e'trof etilgan jihatlar bo'yicha bilimlarni egallanganligi o'quvchilarga beriladigan yuklamalarning shiddati hajmi meyori kabilrni to'g'ri taqsimlash imkonini beradi. Avval aytilganidek metodika ishlab chiqish davomida etibor qaratilishi lozim bo'lgan eng dastlabki jihatlardan biri bu o'quvchilarning yoshini inobatga olishdir.

Biz tomonimizdan ishlab chiqilgan metodika o'quvchilar harakat sifatlarini rivojlantirishga erishishda ma'lum yo'nalishga asoslangan bo'lib bunda harakatli o'yinlarni qo'llash orqali maktab o'quvchilarni harakat sifatlarini rivojlantirishga erishishni nazarda tutadi.

Boshlang'ish sinf yoshidagi o'quvchilarni jismoniy tarbiya darslari orqali maktablarda tashkil qilingan jismoniy tarbiya darslarida o'quvchilarni harakatlarga o'rgatishda harakatli o'yinlarning ba'zi turlaridan maxsus vosita sifatida foydalanishni ko'zda tutadi. Harakatli o'yinlarni saralashda harakatli o'yinlarning xususiyati, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yoshiga mos kelshiga qarab tanlandi.

Xulosa va takliflar. Yuqoridagi ma'lumotlarga tayangan holda boshlang'ich sinf o'quvchilarining harakat malakalari, saralab olingan bir nechta sinov



masqhlari yordamida tadqiq qilinganida belgilangan talab darajasida rivojlanish darajasiga ega emasligi aniqlandi. ushbu muammoning yechimiga erishish uchun boshlang'ich sinf o'quvchilarning jismoniy tarbiya darslarida qo'llaniladiga vosita va usullarni ularning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda takomillashtirish zarurati mavjud.

Biz tomonimizdan olib borilgan tadqiqot ishlari jarayonida qo'lga kiritilgan ko'rsatkichlarga ko'ra umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchilarining jismoniy ko'rsatkichlarini, yuqori rivojlanish dinamikasida hamda barqaror rivojlanishiga erishish maqsadida jismoniy tarbiya fani dars jarayonlarini jamoaviy va individual talqinda milliy va harakatli o'yinlarni inovatsion texnologiyalardan foydalangan holda joriy qilish orqali, to'g'ri tashkillashtirish yuzasidan ilmiy izlanishlar olib borilishi ayni maqsadga muvofiq ekanligi aniqlandi.

#### Adabiyotlar:

1. Abdullaeva M. Bolalar o'yinlarida o'zaro munosabatlar. //Boshlang'ich ta'lim.- Toshkent – 2000 / 51-78 bet.
2. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar.- Toshkent "Nihol nashryoti / 2013 yil 278 bet.
3. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. –Toshketn "O'qituvchi", 2004. -102 bet.
4. Jumaev M.E., M.Yu.Yuldasheva, B.U.Mingbaeva, G.A.Mamatova "Boshlang'ich ta'limni o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va innavatsiyalar" metodik uslubiy qo'llanma – Toshkent – 2017 / 74-85 bet.
5. Jammator J.Sh. "Umum ta'lim maktabi sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabaqalash-tirilgan jismoniy tayyorgarligi". Ped.f.b.f.d. diss. avtoreferati. Chirchik – 2020 y. 56 bet.
6. D.A. Zmaranda, L.-L. Pop-Fele, C. Gyorödi, R. Gyorödi, G. "Pecherle Performancye Comparison of CRUD Methods using NET Object Relational Mappers: A Case Study".